

АБ УСІМ, ШТО БАЛІЦЬ

№ 1/8/—2.1—1976
МЕНСК

ТОЛЬКІ ГУТАРКА ХОДЗІЦЬ ТАКАЯ...
Я. КУПАЛА

Г У Т А Р К А

РАГВАЛОД І РАГНЕДА

Рагвалод — першы гістарычна вядомы полацкі князь нароўні з Турам у Тураве, з якім ён прыйшоў, як гаворць летапіс, з замор'я. Таму цалкам дапушчальна, што Рагвалод і Тур (а ў адным летапісе так і сказана) былі браты. Але, на жаль, з летапісу мы ведаем не столькі пра жыццё Рагвалода, колькі пра яго смерць, і таму ён належыць больш нашай перагiсторыі, чым гісторыі.

Але нягледзячы на скупыя звесткі пра яго, мы можам з упэўненасцю сказаць, што Рагвалод быў мудрым дзеячом. Ён умела выкарыстаў для Полацку, які запрасіў яго княжыць з славянскага Памор'я, тагачасныя абставіны. Тады, калі кіеўскі князь Святаслаў быў заняты далёкімі заваеўніцкімі паходамі, Рагвалод спакаваля пашыраў Полаччыну і здабываў для яе незалежнасць, а для сябе гонар вольнага князя. Ворагі-суседзі раптам са здзіўленнем і страхам убачылі новую дзяржаву, якая ляжала на скрыжаванні важнейшых шляхоў і якая ў любы час магла замкнуць іх. Не могуць змірыцца з гэтым, яны не марудзілі з расправай. У 980 годзе князь Уладзімір робіць знішчальны паход на Полаччыну. Юная краіна не вытрымала шалёнага націску і гераічна пала, а яе тварэц — Рагвалод — разам з жонкай і двума сынамі быў па-зверску забіты. Пралітая кроў Рагвалода і яго сыноў стала барвовай зарой Беларусі. Так наша гісторыя ў самым пачатку стала трагедыяй, якая працягваецца ўжо цэлае тысячагоддзе.

Але на гэтай крывавай зары ўзыйшла наша першая зорка — Раг-

неда. Хаця народ празваў яе Гарыслава, аднак яе жыццё было больш гераічным, чым гаротным. Калі яе бацька Рагвалод і яе браты былі першымі ахвярамі Беларусі, то Рагнеда з'явілася нашым першым героем. З яе імем звязана цудоўнае ўваскрашэнне Полаччыны, бязлітасна вынішчанай Уладзімірам. Юная дачка маладой краіны мацней за ўсіх адчула нясцерпны боль Радзімы і ўсклала на свае слабыя дзявочыя плечы цяжар усіх бед і няшчасцяў, што зваліліся на Полаччыну, і не сагнулася пад ім.

Рагнеда, у якой была гордая душа ~~якая~~ князеўны-палачанкі, адмовілася выйсці замеж за князя-раба Уладзіміра, і ён узяў яе гвалтоўна. Гэтым самым ён хацеў увянчаць сваю варварскую перамогу над Полацкам, канчаткова прынізіць Рагнеду і яе радзіму і паглу-міцца над памяццю яе бацькоў і братоў. Аслеплены сваёй дзікай сілай, ён не ўбачыў таго, што самага найбольшага свайго ворага ён рабіў самым бліжнім сабе чалавекам. Але Рагнеда не стала жонкай-нявольніцай, бо нявольнікам робіцца не той, каго сілай пакарылі, а той, хто прымірыўся са сваім нявольніцтвам. Любоў да волі і адданасць Радзіме і вызначылі подзвіг Рагнеды. Яна ўзненавідзела Уладзіміра не толькі за тое, што ён быў забойцам яе бацькоў і братоў, але больш за ўсё за тое, што ён прынёс няволю роднай Полаччыне, што ён разлучыў яе з Айчынай, без якой, як і без волі, для яе не было жыцця. І як бы не была вялікай і жорсткай сіла і ўлада самадзяржаўных дэспатаў, але любоў да волі і радзімы і нянавісць да прыгнёту заўсёды будуць мацнейшымі і ўрэшце рэшты перамогуць, бо галоўнае не самавольства тыранаў, а гераічнае супраціўленне ім і непакорнасць. Прыклад Рагнеды -- самае яркае пацверджанне гэтаму. Яна смела ўступіла ў адзінаборства з уладарным гвалтаўніком, і перад яе ўсемагутнай нянавісцю і непакорнасцю ён вымушаны быў

адступіць, аддаўшы ёй і яе сыну Ізяславу іх родную Полаччыну, дзе яны сталі вольнымі гаспадарамі.

Як бачым, у пачатку сваёй гісторыі Беларусь атрымала ў асобе Рагнеды найвыдатнейшы ўзор нязломнасці чалавечага духу і захапляльны прыклад нястомнай барацьбы за волю і радзіму. З гэтых зерняў, так шчодро пасеяных Рагнедай, і ўзыйшла Беларусь. Можа таму яна і не загінула ў найцяжэйшых выпрабаваннях, якія выпалі на яе долю. Імя Рагнеды — дарагое і святое нашаму народу. І таму надзіўна, што яе магілу паказваюць у розных месцах Беларусі. Подзвіг Рагнеды быў настолькі незвычайны, што праўдзівая гісторыя яе жыцця ўспрыималася наступнымі пакаленнямі, як легенда.

Няхай жы заўсёды ў нашых жылах цячэ яе палымная кроў, няхай жа ў нашых грудзях заўсёды жыве яе непакорная душа, няхай жа ў нашых сэрцах заўсёды гараць і жыватворная яе любоў да Радзімы і спаляючая яе нянавісць да гвалтаўнікоў! Як яна, мы ніколі і нікому не даруем за крыўды, нанесеныя нашай Радзіме!